

УДК 342.565.2

doi.org/10.30970/jcl.1.2019.5

Богдан Бондаренко

аспірант юридичного факультету
Львівського національного університету ім. Івана Франка,
Львів, Україна

ЗМІНА РОЛІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ ВНАСЛІДОК КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ (АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ 2018 РОКУ)

THE CHANGES IN THE ROLE OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE AS A RESULT OF THE CONSTITUTIONAL REFORM (THE ANALYSIS OF ACTIVITIES FOR 2018)

Bohdan Bondarenko

PhD student of the law faculty at Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

Abstract | This article examines the changes in the role of the Constitutional Court of Ukraine, which emerged as a result of the activities of the Constitutional Court of Ukraine for 2018 after the implementation of the 2016 constitutional amendments. The impact of such amendments on the powers of the Constitutional Court of Ukraine, in particular regarding the consideration of constitutional complaints as well as on the status of the Constitutional Court of Ukraine (in the context of the appointment of judges of the Constitutional Court of Ukraine and funding) is examined.

It examines to which extent the activity of the Constitutional Court of Ukraine on the protection of the rights and freedoms of persons has changed in the context of the general powers of protection and establishment of the rule of the Constitution of Ukraine. In this context, it is important to analyze the activities of the Secretariat of the Constitutional Court of Ukraine and to analyze the consideration of constitutional complaints by the boards, senates and the Grand Chamber of the Constitutional Court of Ukraine. The purpose of such analysis is to determine whether the possibility of protecting the constitutional rights and freedoms of persons has been increased by the Constitutional Court of Ukraine as compared to the period up to 2 June 2016 (before the 2016 constitutional reform in the area of justice).

The study of the status of the Constitutional Court of Ukraine is conducted to determine how the constitutional changes have affected the role of the Constitutional Court of Ukraine in the state mechanism. On the issue of status changes, the subject of analysis was the appointment of judges of the Constitutional Court of Ukraine, which were implemented by the Parliament and the President during 2018 in accordance with the new legislative procedure. The provision of financial guarantees of the Constitutional Court of Ukraine on the part of the Parliament was examined in the context of problems with financing the activities of the

Constitutional Court of Ukraine at the end of 2018. In addition, in the context of the role of the Constitutional Court, the communication of the Constitutional Court of Ukraine with society is analyzed since the purpose of the study consists not only in the role of the Constitutional Court in the state mechanism but also in society as a whole.

Keywords: Constitutional Court of Ukraine, protection of rights and freedoms, constitutional reform.

Анотація | В даній статті розглядаються зміни в ролі Конституційного Суду України, які проявилися в результаті діяльності Конституційного Суду України за 2018 рік після імплементації конституційних змін 2016 року. Досліджується вплив таких змін як на повноваження Конституційного Суду України, зокрема щодо розгляду конституційних скарг, так і на питання статусу Конституційного Суду України (в контексті призначення суддів Конституційного Суду України та фінансування).

Проаналізовано, наскільки змінилася діяльність Конституційного Суду України із захисту прав і свобод осіб в контексті загальних повноважень з охорони та встановлення верховенства Конституції України. В цьому аспекті акцентовано увагу на роботі Секретаріату Конституційного Суду України та розгляді конституційних скарг колегіями, сенатами та Великою палатою Конституційного Суду України. За мету встановлено визначити, чи зросла можливість захисту конституційних прав і свобод осіб Конституційним Судом України в порівнянні з періодом до 2 червня 2016 року (до конституційної реформи 2016 в частині правосуддя).

Дослідження статусу Конституційного Суду України здійснено з метою встановити, яким чином конституційні зміни вплинули на роль Конституційного Суду України в державному механізмі. При розгляді змін статусу предметом аналізу стали питання призначення суддів Конституційного Суду України, які були здійсненні Парламентом та Президентом протягом 2018 року в порядку нової законодавчої процедури. Забезпечення реалізації фінансових гарантій Конституційного Суду України з боку Парламенту досліджувалося в контексті проблем з фінансуванням діяльності Конституційного Суду України протягом кінця 2018 року. Також в контексті ролі Конституційного Суду проаналізована комунікація Конституційного Суду України з суспільством, оскільки метою дослідження є не лише роль Конституційного Суду в державному механізмі, а й в суспільстві загалом.

Ключові слова: Конституційний Суд України, захист прав і свобод, конституційна реформа.

Конституційні зміни в частині правосуддя 2016 року продовжують залишатися приводом для різноманітних дискусій та їх рівня впливу на систему правосуддя в Україні. Водночас не менший вплив події трирічної давнини мали і на українську конституційну юрисдикцію.

Зміна порядку формування, звільнення, повноважень та статусу суддів Конституційного Суду – це основні зміни до XII Розділу Конституції, що вплинули на статус та роль Конституційного Суду. Оскільки імплементація конституційних змін на законодавчому рівні та на рівні Регламенту Конституційного Суду відбулася значно пізніше – у липні 2017 року та у лютому 2018 року відповідно, предметом аналізу реалізації нових конституційних положень в частині діяльності Конституційного Суду може бути лише 2018 рік та початок 2019 року. З огляду на чергове посилення дискусій щодо необхідності існування Конституційного Суду як окремого спеціалізованого органу конституційного контролю чи його відсутності, *метою цієї статті є дослідження ролі Конституційного Суду в державному механізмі та українському суспільстві загалом через призму реалізації конституційних змін.*

Окремим питанням поставленої проблематики приділялася увага в роботах таких науковців, як О. Багрій, О. Бориславська, Р. Гринюк, А. Заєць, А. Колодій, О. Мироненко, С. Різник, М. Савенко, В. Скомороха, П. Стецюк та інших.

Насамперед вважаємо за необхідне дослідити наступне питання: *Чи не змінилася роль Конституційного Суду в контексті функцій із захисту прав і свобод осіб?*

Відповідно до статті 147 Конституції України в редакції до 2 червня 2016 року, Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні. Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України. Ідентичні положення дублювалися в Законі України «Про Конституційний Суд» в редакції 1996 року, який окремо, в статті 2 визначав, що завданням Конституційного Суду України є гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій території України.

Відповідно до статті 42 Закону України «Про Конституційний Суд» в редакції 1996 року, з метою забезпечення реалізації чи захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина, а також прав юридичної особи, Конституційний Суд здійснював офіційне тлумачення Конституції України та законів України.

Таким чином, з огляду на системний аналіз положень Закону в попередній період та практику Конституційного Суду, можна дійти висновку, що захист конституційних прав та свобод осіб частково здійснювався шляхом розгляду конституційних звернень. Інші повноваження Конституційного Суду – вирішення питань про відповідність Конституції України законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, офіційне тлумачення Конституції України та законів України за конституційними поданнями, надання висновків про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість, проведення превентивного конституційного контролю – здійснювались з метою забезпечення охорони конституційних прав та свобод осіб і встановлення верховенства Конституції.

Відповідно до діючої редакції статті 147 Конституції України, Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених цією Конституцією випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до цієї Конституції. Положення статті 1 діючої редакції Закону України «Про Конституційний Суд» знову-таки дублюють відповідні положення статті 147 Конституції. Проте варто відзначити, що в проекті Закону № 5336-1¹, який розроблявся в межах Ради з питань судової реформи, але не був ухвалений і став основою для Закону України «Про Конституційний Суд», який в подальшому таки ухвалили, містилися частково відмінні положення. Так, проект 5336-1 містив частину 2 статті 1, відповідно до якої Конституційний Суд забезпечує верховенство Конституції України *та захист прав і свобод людини на всій території України*. Це положення не знайшло відображення в ухваленому законі, проте Закон України «Про Конституційний Суд» містить інші положення, що свідчать про збільшення ролі КСУ саме в захисті прав і свобод осіб.

Так, відповідно до частини другої статті 8 Закону України «Про Конституційний Суд», Суд розглядає питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) акта (його окремих положень), який втратив чинність, але продовжує застосовуватись до правовідносин, що виникли під час його чинності з метою захисту та відновлення прав особи. Відповідно до частини третьої статті 63 Закону України «Про Конституційний Суд», якщо Сенат чи Велика палата вважає, що порушені у конституційній скарзі питання мають особливе суспільне значення для захисту прав людини, Суд може відмовити у припиненні розгляду такої конституційної скарги навіть у разі подання суб'єктом права на конституційну скаргу заяви про її відкликання. Відповідно до частини другої статті 92 Закону України «Про Конституційний Суд», з підстав необхідності покращення захисту конституційних прав і свобод, Конституційний Суд може розвивати і конкретизувати юридичну позицію Суду у своїх наступних актах.

Більшість аспектів здійснення захисту конституційних прав і свобод осіб закладено в законодавчому регулюванні конституційної скарги. Відповідно до частин першої та другої статті 55 Закону України «Про Конституційний Суд», конституційна скарга може бути подана лише щодо

¹ Про Конституційний Суд України: Проект Закону. № 5336-1 від 17.11.2016 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60542

неконституційності положень закону, застосованого в остаточному судовому рішенні у справі суб'єкта права на конституційну скаргу, та особа має зазначити, яке з гарантованих Конституцією України прав людини, на думку суб'єкта права на конституційну скаргу, зазнало порушення внаслідок застосування закону.

Конституційне регулювання, до речі, не передбачає необхідності існування такого фільтру, як зазначення того, яке з гарантованих Конституцією України прав людини, на думку суб'єкта права на конституційну скаргу, зазнало порушення внаслідок застосування закону.

Також аргументом на користь збільшення ролі КСУ саме в захисті прав і свобод осіб є положення щодо забезпечувального наказу та положення статті 89 Закону України «Про Конституційний Суд», відповідно до якого, якщо Суд, розглядаючи справу за конституційною скаргою, визнав закон України (його положення) таким, що відповідає Конституції України, але одночасно виявив, що суд застосував закон України (його положення), витлумачивши його у спосіб, що не відповідає Конституції України, то Конституційний Суд вказує на це у резолютивній частині рішення. Варто відмітити, що дана стаття ще не була застосована жодного разу. Безумовно, реальне забезпечення захисту прав і свобод Конституційним Судом залежить і від якості нормативно-правового регулювання процесуальних кодексів та практики судів загальної юрисдикції.

В контексті реалізації нового повноваження Конституційного Суду щодо розгляду конституційних скарг варто зазначити, що за 2018 рік статистика виглядає наступним чином:

- 690 конституційних скарг надійшло до Конституційного Суду;
- 436 конституційних скарг були визнані такими, що не відповідають вимогам до форми конституційних скарг;
- 34 ухвали про відкриття проваджень за конституційними скаргами було постановлено колегіями Конституційного Суду;
- 288 ухвал про відмову у відкритті проваджень за конституційними скаргами було постановлено колегіями Конституційного Суду;
- 4 ухвали про відкриття проваджень за конституційними скаргами було постановлено сенатами Конституційного Суду;
- 18 ухвал про відмову у відкритті проваджень за конституційними скаргами було постановлено сенатами Конституційного Суду;
- 2 ухвали про закриття проваджень за конституційними скаргами було постановлено сенатами Конституційного Суду.

Для порівняння – статистика за попередні періоди:

Конституційні скарги	30.09.2016 – 03.08.2017 (10 місяців)	03.08.2017- 31.12.2017 (5 місяців)	2018 (12 місяців)
Надійшло	118	356	690
Відповідає формі	14 (12%)	83 (23%)	264 (38%)
Повернуто Секретаріатом	104	273	426
Відкрито проваджень	-	-	37
Відмов у відкритті провадження	-	-	305

Враховуючи її, можна стверджувати, що процент скарг, що відповідає формі, суттєво збільшується. За 2018 рік не було ухвалено жодного рішення за конституційними скаргами. Проте 25 квітня 2019 року Другий Сенат Конституційного Суду ухвалив Рішення у справі за конституційними скаргами Скрипки Анатолія Володимировича та Бобиря Олексія Яковича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 59 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» №

1-р (II)/2019. Оскільки питання розвитку інституту конституційної скарги лежить поза межами даного дослідження, більш детально її можна отримати у публікаціях²³.

Отже, можна зробити проміжний висновок, що передусім за рахунок введення інституту конституційної скарги можливість захисту прав і свобод осіб Конституційним Судом зросла, проте потребує законодавчого доопрацювання на рівні Закону України «Про Конституційний Суд», процесуальних кодексів, та, можливо, перегляду моделі інституту конституційної скарги на конституційному рівні, в аспекті ретроспективності дії рішень Конституційного Суду тощо (та це не є темою даного дослідження).

Наступне питання, яке повинне бути дослідженим в контексті поставленої мети: *яким чином конституційні зміни вплинули на роль Конституційного Суду в державному механізмі?*

У цьому контексті одразу зауважимо, що повноваження щодо надання за зверненням Верховної Ради України висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту в межах, визначених статтями 111 і 151 Конституції України, в досліджуваній період не реалізовувалося. Проте роль Конституційного Суду в державному механізмі потребує свого дослідження не лише через призму впливу діяльності КСУ на інші гілки влади, а і зворотного впливу, що проявляється в питаннях призначення суддів Конституційного Суду, його фінансування тощо.

За законодавчою процедурою призначення суддів Конституційного Суду відбувається формальна перевірка відповідності кандидатур законодавчим вимогам, встановленим для судді Конституційного суду. У Законі відсутні положення щодо проведення різноманітних тестувань (практичних завдань, психологічних тестів тощо). Водночас відповідність таким вимогам, як високі моральні якості та визнаний рівень компетентності правника, відповідно до цієї процедури, в конкурсних умовах встановити неможливо.

Найбільшими проблемами такої процедури є наступні:

- Орган, що забезпечує проведення конкурсного відбору, напряму залежить від суб'єкта призначення, що перетворює таку процедуру на повну профанацію конкурсного відбору;
- Відсутня єдина конкурсна комісія, що породжує потенційні проблеми у функціонуванні КСУ, оскільки єдиних критеріїв відбору суддів для всіх трьох суб'єктів призначення немає;
- Не встановлені жодні законодавчі критерії оцінки високих моральних якостей та визначеного рівня компетентності правника.

Процес виконання кадрових повноважень Президентом України та Парламентом України у 2018 році відбувався з серйозною затримкою. Президент призначив двох суддів Конституційного Суду на два місяці пізніше встановленого терміну, Верховна Рада – запізнилася практично на рік.

27 лютого 2018 року Президент України призначив суддями Конституційного Суду Сергія Головатого та Василя Лемака указами № 45/2018⁴ та № 46/2018⁵. 2 березня на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України вони склали присягу. 24 вересня 2018 року Конституційний Суд України було сформовано у повному складі. 24 вересня на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України відбулася урочиста церемонія складення присяги суддями Конституційного Суду України Іриною Завгородньою та Олегом Первомайським, які були призначені на посаду суддів Конституційного Суду України Верховною Радою України Постановою № 2574-VIII⁶ від 20 вересня 2018 року.

² Аналітичний звіт щодо запровадження інституту конституційної скарги. Ю. Кириченко, Б. Бондаренко. 2018 р. 40 с. URL: [http://www.pravo.org.ua/img/books/files/1523955280const%20\(1\).pdf](http://www.pravo.org.ua/img/books/files/1523955280const%20(1).pdf)

³ Звіт з моніторингу діяльності Конституційного Суду України щодо розгляду конституційних скарг. Центр конституційних ініціатив. URL: <http://cki.org.ua/index.html>

⁴ Про призначення С. Головатого суддею Конституційного Суду України. Указ Президента України. № 45/2018 від 27 лютого 2018 року. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/452018-23698>

⁵ Про призначення В. Лемака суддею Конституційного Суду України. Указ Президента України. № 46/2018 від 27 лютого 2018 року Президент. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/462018-23702>

⁶ Про призначення на посади суддів Конституційного Суду України. Постанова Верховної Ради України. № 2574-VIII від 20.09.2018 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2574-19>

Сама процедура відбору суддів Конституційного Суду стала предметом конституційного подання 47 народних депутатів⁷. 47 народних депутатів зареєстрували в Конституційному Суді конституційне подання щодо перевірки на відповідність Конституції України ст. 208-4 Регламенту Верховної Ради України (про подання пропозиції щодо кандидата на посаду судді Конституційного Суду України депутатською фракцією (депутатською групою)). Основна ідея конституційного подання полягала в тому, що положення ст. 208-4 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» є сумнівними з точки зору конституційності, зокрема відповідності ст. 148 Конституції України, яка не встановлює у вимогах до суддів КСУ їх підтримку депутатськими фракціями та групами. 29 листопада 2018 року таке подання було внесене до Конституційного Суду України. В січні 2019 року Ухвалою Третьої колегії Першого сенату Конституційного Суду України у відкритті конституційного провадження було відмовлено як у необґрунтованому. Така позиція колегії КСУ відверто викликала подив, оскільки належне обґрунтування в даному поданні містилося, на що в своїй окремій думці звернув увагу суддя КСУ Сергій Головатий. На жаль, таку позицію колегії підтримала Велика палата Конституційного Суду, і КСУ не відкрив провадження за цим конституційним поданням.

Щодо фінансування. Верховна Рада в цьому процесі відіграє найважливішу роль, оскільки, як неодноразово зазначав Петро Мартиненко, вона має виключне «право гаманця»^{8,9}. У листопаді 2018 року були проблеми із забезпеченням фінансових гарантій незалежності Конституційного Суду. Проблема полягала в тому, що відповідного обсягу фінансування діяльності Конституційного Суду, закладеного в Законі України «Про державний бюджет України на 2018 рік» було недостатньо. Для врегулювання цієї ситуації до Парламенту було внесено проект Закону № 9241 (проект передбачав внесення змін до додатка № 3 до Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» з метою виділення надлишкових коштів державного бюджету з фінансування Верховного Суду на фінансування діяльності Конституційного Суду). Верховна Рада за півтора місяці 8 разів провалила голосування за включення проекту¹⁰ Закону № 9241 до порядку денного і таким чином діяльність КСУ в 2018 році була недофінансована. Отже, Верховна Рада не забезпечила дотримання гарантій фінансової незалежності Конституційного Суду. Водночас зазначимо, що стаття 47 Закону України «Про Конституційний Суд» порушена не була.

Комунікація. Питання ухвалення Положення про Секретаріат було нагальним в Конституційному Суді близько року та стало однією з обставин, що фігурували в конфлікті¹¹ між суддями Конституційного Суду. Положення про Секретаріат Конституційного Суду України було затверджено 11 квітня 2019 року Постановою 13-п/2019¹², існування якого передбачено Законом.

У 2018 році суттєво покращилася комунікаційна діяльність Конституційного Суду України. Були створені сторінки в соціальних мережах Фейсбук та Твіттер, затверджена Комунікаційна стратегія¹³, збільшилася кількість контактів зі ЗМІ тощо. Окремо варто відмітити діяльність Секретаріату, яка полягає в тому, що ще до офіційного оприлюднення рішення КСУ на сайті можна

⁷ Конституційне подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень другого речення абзацу першого частини третьої, абзацу другого частини третьої та частини четвертої статті 208-4 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/3_6433.pdf

⁸ Інтерв'ю з головами Конституційного Суду України попередніх років. Вісник Конституційного Суду України. № 4–5. 2011. С. 19

⁹ Мартиненко П. Бюджет як чинник судової незалежності: досвід Конституційного Суду України. Вісник Конституційного Суду України. № 5–6. 1998. С. 81–90.

¹⁰ Про внесення змін до додатка № 3 до Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік щодо фінансового забезпечення Конституційного Суду України». Проект Закону. № 9241 від 26.10.2018 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64862

¹¹ Трое суддів Конституційного Суду України вимагають відставки свого керівника. URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3436/188/131539>

¹² Про затвердження Положення про Секретаріат Конституційного Суду України: Постанова Конституційного Суду України. № 13-п/2019 від 11.04.19 URL: <http://www.ccu.gov.ua/docs/2686>

¹³ Затверджено Комунікаційну стратегію Конституційного Суду України на 2019–2021 роки URL: <http://www.ccu.gov.ua/novyna/zatverdzheno-komunikaciyu-strategiyu-konstytuciynogo-sudu-ukrayiny-na-2019-2021-roky>

отримати тезову інформацію щодо змісту такого рішення, що є надважливим для комунікації КСУ в умовах сучасного інформаційного простору. Така діяльність сприяла підвищенню довіри до Конституційного Суду України як інституції до загалом 23,2%. У грудні 2015 року показник становив лише 9,9%¹⁴. При продовженні активної діяльності в комунікаційному напрямку очікується збільшення поінформованості громадян про діяльність Конституційного Суду, що зможе стати передумовою для розуміння громадянами його ролі в суспільстві.

Таким чином, роль Конституційного Суду в частині захисту прав і свобод осіб збільшилася за рахунок введення інституту конституційної скарги. Загалом ми можемо прийти до наступних висновків:

1. Внаслідок імплементації конституційних змін можливість захисту прав і свобод осіб Конституційним Судом зростає.
2. Питання порядку формування складу Конституційного Суду та вироблення процедур призначення суддів, які б зменшували тиск на суддів КСУ, залишається відкритим.

Протягом 2018 року Верховна Рада недофінансувала діяльність Конституційного Суду, що є порушенням фінансових гарантій його незалежності.

Список використаних джерел

Бібліографія:

1. Аналітичний звіт щодо запровадження інституту конституційної скарги. Ю. Кириченко, Б. Бондаренко. 2018 р. 40 с. URL: [http://www.pravo.org.ua/img/books/files/1523955280const%20\(1\).pdf](http://www.pravo.org.ua/img/books/files/1523955280const%20(1).pdf)
2. Затверджено Комунікаційну стратегію Конституційного Суду України на 2019–2021 роки. URL: <http://www.ccu.gov.ua/novyna/zatverdzheno-komunikaciynu-strategiyu-konstytuciynogo-sudu-ukrayiny-na-2019-2021-roky>
3. Звіт з моніторингу діяльності Конституційного Суду України щодо розгляду конституційних скарг. Центр конституційних ініціатив. URL: <http://cki.org.ua/index.html>
4. Інтерв'ю з головами Конституційного Суду України попередніх років. Вісник Конституційного Суду України. № 4–5. 2011. С.5-25.
5. Мартиненко П. Бюджет як чинник судової незалежності: досвід Конституційного Суду України. Вісник Конституційного Суду України. № 5–6. 1998. С. 81-90.
6. Результати соціологічного опитування, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова з 13 по 20 червня 2019 року в усіх регіонах України, за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. URL: <http://pravo.org.ua/ua/news/20873763-maygee-polovina-gromadyan-ukrayini-ne-chitala-konstitutsiyu--rezultati-sotsopituvannya>
7. Троє суддів Конституційного Суду України вимагають відставки свого керівника. URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3436/188/131539/>

Перелік юридичних документів:

1. Конституційне подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень другого речення абзацу першого частини третьої, абзацу другого частини третьої та частини четвертої статті 208-4 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України». URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/3_6433.pdf
2. Про призначення на посади суддів Конституційного Суду України: Постанова Верховної Ради України. № 2574-VIII від 20.09.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2574-19>
3. Про затвердження Положення про Секретаріат Конституційного Суду України: Постанова Конституційного Суду України. № 13-п/2019 від 11.04.19. URL: <http://www.ccu.gov.ua/docs/2686>
4. Про внесення змін до додатка № 3 до Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік щодо фінансового забезпечення Конституційного Суду України»: Проект Закону. № 9241 від 26.10.2018 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64862

¹⁴ Результати соціологічного опитування, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова з 13 по 20 червня 2019 року в усіх регіонах України, за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. URL: <http://pravo.org.ua/ua/news/20873763-maygee-polovina-gromadyan-ukrayini-ne-chitala-konstitutsiyu--rezultati-sotsopituvannya>

5. Про Конституційний Суд України: Проект Закону. № 5336-1 від 17.11.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60542
6. Про призначення В. Лемака суддею Конституційного Суду України: Указ Президента України. № 46/2018 від 27 лютого 2018 року. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/462018-23702>
7. Про призначення С. Головатого суддею Конституційного Суду України: Указ Президента України. № 45/2018 від 27 лютого 2018 року. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/452018-23698>

References

Bibliography:

1. Analny`chny`j zvit shhodo zaprovadzhennya insty`tutu konsty`tucijnoyi skargy. Yu. Ky`ry`chenko, B.Bondarenko. 2018 r. 40 s. URL: [http://www.pravo.org.ua/img/books/files/1523955280const%20\(1\).pdf](http://www.pravo.org.ua/img/books/files/1523955280const%20(1).pdf)
2. Interv'yu z golovamy` Konsty`tucijnogo Sudu Ukrayiny` poperednix rokiv. Visny`k Konsty`tucijnogo Sudu Ukrayiny`. № 4–5. 2011. S.5-25.
3. Marty`nenko P. Byudzhet yak chy`nny`k sudovoyi nezalezhnosti: dosvid Konsty`tucijnogo Sudu Ukrayiny`. Visny`k Konsty`tucijnogo Sudu Ukrayiny`. 5-6. 1998, s. 81-90.
4. Rezul'taty` sociologichnogo opy`tuvannya, provedenogo Fondom «Demokraty`chni inicyaty`vy» imeni I`ka Kucheriva spil`no z sociologichnoyu sluzhboyu Centru Razumkova z 13 po 20 chervnya 2019 roku v usix regionax Ukrayiny`, za vy`nyatkom Kry`mu ta okupovany`x tery`torij Donecz`koyi ta Lugans`koyi oblastej. URL: <http://pravo.org.ua/ua/news/20873763-maygee-polovina-gromadyan-ukrayini-ne-chitala-konstitutsiyu--rezultati-sotsopituvannya>
5. Troye suddiv Konsty`tucijnogo Sudu Ukrayiny` vy`magayut` vidstavky` svogo kerivny`ka. URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3436/188/131539/>
6. Zatverdzheno Komunikacijnu strategiyu Konsty`tucijnogo Sudu Ukrayiny` na 2019–2021 roky`. URL: <http://www.ccu.gov.ua/novyna/zatverdzheno-komunikacijnu-strategiyu-konstytucijnogo-sudu-ukrayiny-na-2019-2021-roky>
7. Zvit z monitory`ngu diyal`nosti Konsty`tucijnogo Sudu Ukrayiny` shhodo rozglyady konsty`yucijny`h skarg. Centr konsty`tucijny`x inicyaty`v URL: <http://cki.org.ua/index.html>

References

List of legal documents:

1. Konsty`tucijne podannya shhodo vidpovidnosti Konsty`tuciyi Ukrayiny` (konsty`tucijnosti) polozhen` drugogo rechennya abzaczu pershogo chasty`ny` tret`oyi , abzaczu drugogo chasty`ny` tret`oyi ta chasty`ny` chetvertoyi statti 208-4 Zakonu Ukrayiny` «Pro Reglament Verhovnoyi Rady` Ukrayiny`» URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/3_6433_.pdf
2. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Sekretariat Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy: Postanova Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. № 13-p/2019 vid 11.04.19. URL: <http://www.ccu.gov.ua/docs/2686>
3. Pro pryznachennia na posady suddiv Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 2574-VIII vid 20.09.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2574-19>
4. Pro Konstytutsiinyi Sud Ukrainy: Proekt Zakonu. № 5336-1 vid 17.11.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60542
5. Pro vnesennia zmin do dodatka № 3 do Zakonu Ukrainy «Pro Derzhavnyi biudzhzet Ukrainy na 2018 rik shhodo finansovoho zabezpechennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy»: Proekt Zakonu. № 9241 vid 26.10.2018 roku. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64862
6. Pro pryznachennia S. Holovatoho suddeiu Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy. № 45/2018 vid 27 liutoho 2018 roku. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/452018-23698>
7. Pro pryznachennia V. Lemaка suddeiu Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy. № 46/2018 vid 27 liutoho 2018 roku. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/462018-23702>